

et deponi auctoritate Romani Episcopi. Tertio: denique petit Cyprianus ut provideat, ne «Marcianus sententiam dicat, sed accipiat: nec sic agat, quasi ipse judicaverit de Collegio Sacerdotum, quando ipse sit ab universis sacerdotibus judicatus.» Ex quibus colliges etiam, praeter hierarchiae unitatem, quantum juxta Cyprianum, valeret Romani Pontificis auctoritas; sed de hac re infra (Thes. XIII).

COROLLARIUM.

Ecclesiae definitio ex praemissis thesibus deducta.

60. Ecclesia est in Christum credentium societas (1), eadem fide, eodemque baptisate coadunata (2), nec non una Hierarchiâ (3), ad supremum unum caput, Romanum scilicet Pontificem, (4) ductâ.

Nota. Quatenus *credentium in Christum societas*, differt Ecclesia a secta quavis antichristiana: ex eo quod *eadem fide* credunt, excluduntur haereses omnes: per cetera quae sequuntur, discriminatur ab ecclesiis schismaticis. Si autem perpendas fidem in Christum, practicam esse oportere; tota definitio in priori parte virtualiter continetur: *Credentium in Christum societas una eademque fide coadunata.*

CAPUT II.

De Proprietatibus Ecclesiae Christi.

Nota. Ut Ecclesiae exponamus proprietates, sub triplici possumus eam respectu inspicere: ratione naturae, ratione causalitatis, et ratione cognoscibilitatis. Unde tribus Articulis Caput hoc dividimus.

(1) Thes. II. — (2) Thes. III. — (3) Thes. VI et VII. — (4) Thes. VIII.

ARTICULUS I.

De Proprietatibus Ecclesiam intrinsecus perficientibus.*THESIS IX.*

Ecclesia Christi ad omnes gentes est dilatanda; ita ut, tamquam totum ex iis coalescat, quasi homogeneis et ejusdem naturae partibus; quo fit ut illa in istis sit, et istae in illa: seu, Christi vera Ecclesia est Catholica.

61. **Nota.** Certum est Christi Ecclesiam et *Catholicam* dicendam, et talem esse credendum: verum quid vox ista, *catholica*, praecise innuat, non satis ex SS. Patribus liquet, nec in eo theologi conveniunt. Proinde, ne certa incertis misceamus, et difficultates aliis difficultatibus irrito conatu diluere conemur; nolumus ex ambigui sensus voce argumentari, sed potius ex rebus ipsis, quae certo elucet, certum aliquem vocis illius sensum definire, ut exinde etiam Christi Ecclesia a quavis antichristiana vel haeretica secta discriminetur: putamus enim Augustini prosequendum exemplum Vincentio dicentis (1): «Acutum aliquid tibi videris dicere, cum »catholicae nomen non ex totius orbis communionem interpretaris, »sed ex observatione praeceptorum omnium divinorum, atque omnium sacramentorum: quasi nos (etiamsi forte hinc sit appellata »catholica, quod totum veraciter teneat, cujus veritatis nonnullae »particulae etiam in diversis inveniuntur haeresibus,) hujus nominis testimonio nitamur ad demonstrandam Ecclesiam in omnibus »gentibus, et non promissis Dei, et tam multis, tamque manifestis »oraculis ipsius veritatis.» Et quidem ipse alibi ait (2): «Quaerenda »est Religio apud eos solos, qui christiani catholici vel orthodoxi »nominantur, id est, integritatis custodes et recta sectantes.» Et pariter Cyrillus Hieros. (3) ait: Catholicam dici Ecclesiam, *quia* «Universe et absque defectu docet omnia dogmata.»

Pars 1.^a ostenditur; scilicet, Christi Ecclesiam ad omnes gentes dilatandam.

62. Prob. 1.º Christum Dominum id statuisse, imo et reapse futurum praedixisse, aperte patet: dixit namque discipulis suis (4): «*Euntes in mundum universum praedicate Evangelium omni creaturae.*» Istud autem fieri debuisse, ut antiquae implerentur Scrip-

(1) Ep. 93, n. 23. — (2) De vera Relig. c. V. — (3) Catech. 18, n. 23. — (4) Marc. XVI, 15; Matth. XXVIII, 19.

turae, testatus est ipse Dominus (1): «*Quoniam sic scriptum est et sic oportebat... praedicari in nomine ejus poenitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerosolyma.*»

Exitum autem reapse hujusce statuti futurum, et praedixit Christus (2): «*Eritis mihi testes in Jerusalem, et in omni Judaea, et Samaria, et usque ad ultimum terrae.*» Et Paulus ait (3): «*Ecce convertimur ad gentes: sic enim praecepit nobis Dominus: posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terrae.*»

63. 2.º Ab antiquis quoque hanc Ecclesiae expansionem fuisse Prophetis enuntiatam, tum nuper laudata Christi verba, tum haec Pauli postrema ostendunt: ab Isaia enim ea desumpsit dicenti (4): «*Israël non congregabitur: (Ecce praedictam populi judaici infidelitatem). Et dixit: parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, et faeces Israël convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae.*» David autem praecinebat (5): «*Remiscentur et convertentur ad Dominum universi fines terrae: et adorabunt in conspectu ejus universae familiae gentium. Quoniam Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium.*» Plura alia ejusmodi praetermittimus testimonia, quae passim adversum Donatistas urgebat Augustinus, et diffuse excribunt recentiores: putamus enim brevitati consulendum, ubi non plus centum, quam unica, praestare valent perspicuae sententiae. Conferas tamen, si lubet, thesim XXVIII, in Disq. II positam, num. 261.

64. 3.º Facto ipso thesis confirmatur, quod multimode elucet.

a) Cum Spiritu Sancto roborati Evangelium praedicare Apostoli coeperunt, innumeris fuerunt linguis instructi (6): «*Audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus.*» Cur autem linguis omnibus locuti sunt Apostoli, nisi quia «*Sic oportebat, ait Augustinus (7), per linguas omnium gentium significari, istam societatem filiorum Dei et membrorum Christi futuram in omnibus gentibus: ut quemadmodum tunc ille apparebat accepisse Spiritum Sanctum, qui loquebatur linguis omnium gentium; ita se nunc ille agnoscat accepisse Spiritum Sanctum, qui tenetur vinculo pacis Ecclesiae, quae diffunditur in omnibus gentibus?*»

65. b) Patres priorum seculorum (8), imo universales ipsae in Christianos paganorum imperatorum persecutiones, patefaciunt, ab initio ad omnes notas mundi plagas Christi Ecclesiam pervasis-

(1) Luc. XXIV, 46, 47.—(2) Act. c. I, v. 8.—(3) Ibid. XIII, 46, 47.—(4) XLIX, 5, 6.—(5) Ps. XXI, 28, 29.—(6) Act. c. II, 8.—(7) Serm. LXXI, de verb. Matth., 28.—(8) Supra, Disq. II, thes. XXV, n. 244.

se, et continuo excrevisse. Sic in orbis metropoli concionans Chrysostomus palam adserebat (1): «*Gentilis ipse fatetur, neque negare potest, quod Christus universas per orbem Ecclesias condiderit. Hinc ejus potentiae argumentum ducemus, et ostendemus Deum esse; dicemusque, non esse puri hominis tantum orbem, terram, mare, tam brevi tempore pervadere, et ad res tantas evocare; cum maxime tam absurdis moribus assueti homines essent et tot malis irretiti. Et tamen potuit ille humanum genus ab his omnibus liberare, non Romanos tantum, sed Persas, et omne Barbarorum genus... Haec vero facere potuit dum oppugnaretur ab omnibus... Neque enim negabunt ipsum a Judaeis crucifixum, innumeraque ab illis passum esse, et tamen quotidie praedicationem accrescere: quodque incredibile videtur, ea non hic tantum sed et apud Persas floret, etiamsi ab illis oppugnetur. Etenim apud illos quoque Martyrum examina multa... Non in urbibus tantum, sed etiam in deserto haec praeclare gesta videas, in vicis, in agris, in insulis, in portibus et navalibus: non idiotae, non principes tantum; sed illi ipsi qui diademate redimiuntur. Crucifixo magna cum fide subditi sunt.*» Sic ergo seculo etiam quarto progrediebatur Ecclesia: Ministri ejus, agebat ipse Chrysostomus (2), «*per omnes praedicant. Ideo etiam non habitatum modo terram, sed inhabitatam; non terram solum, sed etiam mare; non urbes tantum, sed etiam montes, colles et valles; non Graeciam modo, sed etiam barbaras nationes; non eos qui in dignitate tantum, sed et eos qui in extrema paupertate... tamquam sagena coeperunt. Nec eo usque tantum, sed etiam ulterius processerunt, et cum non satis ipsis esset terra nostra, in ipsum Oceanum se contulerunt, barbarasque regiones et Britannicas insulas in retibus suis incluserunt: et quocumque jam abieris, Piscatorum nomina in omnium ore ferri videbis; non propter Piscatorum virtutem, sed propter Crucifixi potentiam, quae ubique ipsis viam monstraverat...*

«... Hoc et Propheta olim praenuntians, dicebat: *Non sunt loquellae neque sermones, quorum non audiantur voces eorum: in omnem terram exivit...*»

66. Seculo quinto, agebat Augustinus (3): «*Nec vis attendere; aut te nosse dissimulas, in quam multas jam barbaras nationes tam parvo tempore venerit Evangelium, ut nec inimici Christi dubitare jam possint brevi tempore futurum, quod discipulis respondit de seculi fine quaerentibus; et praedicabitur Evange-*

(1) Lib. *Quod Christus sit Deus*, n. 1, 2.—(2) Hom. VIII, t. 12, pag. 502 (Migne).—(3) Ep. 93; n. 22, et 1. de Unit. Ecclesiae, n. 32.

»lium hoc in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus, et
»tunc veniet finis.»

Et alibi (1) ipse Augustinus: «Sanctam Ecclesiam praedicate.
»Ipsa est quae in hac fide, quam, audistis, fructificat et crescit in
»universum mundum.»

67. c.) Verum et illud notatu dignum (quod etiam praedixerunt
Prophetae) in Evangelii praedicatione et gentium vocatione; quod
Deus, quo facilius ad omnes gentes Christi nomen perveniret, pro-
vidit, ut ad lucis evangelicae centrum, interno quodam et univer-
sali instinctu, ipsae appropinquarent. Evangelizato enim Christi
nomine per vastissimam Imperii Romani latitudinem, coeperunt ex
Asia et septentrionalibus Europae regionibus innumerae ac diver-
sissimae nationes confluere, aliis alias priores impellentibus ac per
plura secula succedentibus: quae, dum imperium dissolvebant Ro-
manum, Christo Regi aeterno subjiciebantur, uti praenuntiaverat
Propheta (2): «*Omnes sitientes venite ad aquas; et qui non habetis
argentum properate, emite et comedite: venite, emite absque argento,
et absque ulla commutatione vinum et lac... Audite audientes me, et
comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra... Ecce
testem populis dedi eum, ducem ac praeceptorem gentibus. Ecce gentem
quam nesciebas vocabis; et gentes quae te non cognoverunt, ad te cur-
rent, propter Dominum Deum tuum et Sanctum Israel, quia glorifi-
cavit te.*» Et quidem:

68. Seculo Ecclesiae tertio, cum è Septentrione in Asiam Mino-
rem Gothi irrupissent, inter captivos secum non paucos adduxerunt
christianos, nec non clericos, quorum vitae sanctitate ac miraculis
etiam et praedicatione ad fidem christianam amplectendam deducti
sunt: unde inter Patres Conc. Nicoeni Oecum. I. subscripsit
etiam Episcopus gentis Gothorum, Theophilactus dictus.
Fidem similiter barbarae aliae nationes susceperunt; Wisigothi,
Ostrogothi, Vandali, Burgundiones, etc. Verum Constantii Impera-
toris perfidia ad Arianismum profitendum coactae gentes illae, ca-
tholicos deinde ubique crudeliter insectabantur, innumeros mar-
tyrio coronarunt, multas dissiparunt Ecclesias, donec tandem ad
catholicam rediere fidem, in Italia, Hispania, Gallia, etc.

69. d) Quinto et sexto seculis, Franci, è Germanorum gente,
fidem Christo dederunt, et successive ad alias regiones Evange-
lium praecones Christiani evulgarunt: ad Pannoniam, Noricium,
Helvetiam, Bulgariam, Hungariam, Poloniam, Russias, etc. In Bri-
tannorum insulis, Tertulliani aevo, effulgebat Christus; ve-

(1) Serm. 214, n. 11.--(2) Isai. LV, 1, 2, 4, 5.

rum magnus Britannorum Apostolus, seculo quinto, sanctus Pa-
tritus fuit.

Exeunte seculo sexto, et septimo decurrente, fuit Christi fides
per totam Angliam late diffusa, zelo et praedicatione plurium mi-
nistrorum, praesertim sancti Augustini a Gregorio Mag-
no ad id munus missi: eodem fere tempore, Sanctus Aman-
dus Belgas evangelizabat et ad Ecclesiam perducebat. Ad seculi
septimi finem et octavo ineunte, Frissones Christi fidei conciliabat
Willebrordus, a Pontifice Sergio missus, cum aliis apos-
tolici muneris adiutoribus, et tredecim dioeceses in universa Ger-
mania constituit, corona martyrii tandem insignitus. Versus finem
octavi seculi et noveni exordium, in Saxoniam, Westfaliam et alias
regiones plures apostolici viri fidem catholicam disseminarunt.

70. e) Inter Slavorum fortissimas gentes, seculis nono et deci-
mo, Christi regnum pervenit, zelo praesertim et praedicatione sanc-
torum Cyrilli et Methodii; Polonia quoque universim idola
confregit et Christi fidem amplexata est seculo decimo decurrente.
Paulo post, ineunte undecimo, Prussia in Christum partim credidit,
opera monachorum Sancti Benedicti; at plenius seculo XIII,
Christiani praedicatione et laboribus. In Ungaria coepit fidei
praeconium, seculo decimo mediante, audiri; undecimo autem pa-
ganismi reliquiae omnino evanuerunt. Seculis decimo tertio et
quarto, Romani Pontifices legatos ac missionarios ad Mongolium
Imperium Sinense miserunt, ubi non pauci fidem susceperunt; at
sublata et victa Mongolica imperatorum serie, et fidei rejectis
praeconibus, extincti ad tempus fuere Christiani.

71. d) Denique, seculo decimo quarto, Deo providente, via ad
Americas, et ad Orientales Indias, et ad Oceaniam patere caepit; ac
fidei praecones illico ad vastissimas illas regiones Ecclesia misit,
et Christi nomen ubique auditum, ac salus nuntiata, per univer-
sas quinque mundi plagas. Postremis autem hisce annis notae fac-
tae sunt immensae totius Africae regiones ac latissima populosissi-
maeque regna, quae aridae et desertae regiones putabantur; et jam
Evangelium ibi a norte ad meridem, ab oriente ad occidentem nun-
tiatur.

72. Facta ergo historica Christi et Prophetarum respondent vati-
ciniis, et Ecclesia Christi ubique dilatatur: «*Eritis mihi testes in
Jerusalem, et in omni Judaea, et Samaria, et usque ad ultimum ter-
rae.*» Notatum autem hic volumus, non omnes, pro singulis secu-
lis, apostolicos Ecclesiae labores ac progressus voluisse nos indi-
care; sed unum vel alterum tantum ad vitae illius specimen, quam
infundit Spiritus Sanctus, «*manens nobiscum in aeternum*» (1).

(1) Jo. XIV, 16.

Pars II.^a ostenditur.

73. Ad hujus partis intellectum pauca praenotanda.

Nota primo. Duplex esse totum: quoddam homogenum, quod ex similibus componitur partibus; quoddam vero heterogenum, quod ex dissimilibus exurgit. In toto homogneo totum et partes eandem habent formam; sicut quaelibet pars quantitativa aquae est aqua: in toto autem heterogneo partes carent forma totius; pars enim domus non est domus, nec pars hominis est homo (1).

Nota secundo. Cum totum sit quod dividitur in partes, secundum triplicem divisionem est triplex totalitas. Est enim quoddam totum quod dividitur in partes quantitativas; sicut tota linea, vel totum corpus. Est etiam quoddam totum quod dividitur in partes rationis et essentiae; sicut definitum in partes definitionis, et compositum resolvitur in materiam et formam. Tertium autem totum est potentiale, quod dividitur in partes virtutis; sicut partes virtutis intellectivae, vel sensitivae, etc.

Nota tertio. In Ecclesia triplex attendenda totalitas; quantitativa, nam est multitudo composita et ordinata (2): essentialis et definitionis, ut dictum supra (3): et virtutis, nam multiplici potestate donata est Ecclesia (ut ex dictis patet), quae ad duplicem ordinem magisterii et jurisdictionis pertinet (4).

74. Probatur haec pars, quae, post praenotata, probatione ferme nulla indiget.

a) Omnis societas coalescit, tamquam ex partibus, membris quibus componitur. Sed Ecclesia est societas (5); ergo coalescit, tamquam ex partibus, gentibus ad quas est dilatanda.

b) Deinde, Ecclesia est societas credentium in Christum (6), ita ut debeant credentes omnes in eadem convenire fide, eodem adunari-baptismate (7), nec non eadem duci hierarchia sub uno supremo capite (8). Sed societas credentium qui eandem tenent fidem, eodem coadunantur baptismate, quique eadem ducuntur auctoritate, ex partibus coalescit homogeneis, tum ad invicem, tum cum tota societate; nam qua societas est, forma est auctoritas; qua credens, est fides: ergo gentes omnes, ad modum ejusdem naturae partium, Ecclesiam conficere et juxta illam existere debent.

c) Denique, Ecclesiam esse totam in suis partibus, et partes singulas in tota Ecclesia, (non sane totalitate quantitativa, sed totalitate essentiae, et quodammodo totalitate virtutis) ex definitione superius tradita (n. 60), et nunc praejectis (Nota primo, et b) fa-

(1) S. Th. I, p. q. 11, a. 2, ad 2. — (2) Thes. II, n. 11. — (3) N. 60. — (4) Thes. V, VI. — (5) Thes. II, n. 11. — (6) Ibid. — (7) Thes. III, n. 17. — (8) Thes. VII, n. 36.

cillime colliges. Quemadmodum et ex Ecclesiae definitione, quam, uti communiter receptam, tradit Gregorius de Valentia (1), patet: «Pressius definitur Ecclesia, ut sit hominum multitudo, quam in hac vita verus Dei cultus et vera cognitio fidei, non qualiscumque, sed christianae, et in sacramento Baptismi susceptae, conjungit... Postrema Ecclesiae ratio, quam ita breviter descripsi et exposui, omnium est frequentissima apud orthodoxos scriptores.» Ex qua definitione perspicitur quoque, totam *essentialiter* inveniri Ecclesiam in singulis ejusdem ubique partibus.

Quibus consonat Augustinus (2): «Pulchra es (Ecclesia) inter mulieres; sed agnosce te. Ubi te agnosces? In toto orbe terrarum. »Si enim pulchra, unitas est in te: ubi divisio, foeditas est, non pulchritudo... Unumquemlibet ex Ecclesia tamquam Ecclesiam Christus alloquitur. Nam quomodo Ecclesia quaerit Ecclesiam? »Annuntia mihi quem dilexit anima mea. Quae loquitur? Ecclesia. »Quid sibi vult annuntiari? Ubi pascis, ubi cubas, id est, ubi sit Ecclesia. Ecclesia loquitur, et interrogat ubi sit Ecclesia: alloquitur unumquodque membrorum Ecclesiae suae Christus, tamquam suam Ecclesiam, et dicit: *Nisi cognoveris temetipsam, o pulchra inter mulieres, exi.* Exire, haeticorum est. Aut cognosce te, aut exi. Quia si te non cognoveris, exitura es. Exitura quo? in vestigiis gregum, sequendo malos greges: exi tu *in vestigiis gregum, et pasce hoedos tuos*; jam non oves. Nostis, fratres, ubi erunt hoedi. »Ad sinistram erunt omnes qui exierunt ab Ecclesia.» Ad rem etiam alibi ait (3): «Neque enim quia in orbe terrarum plerumque regna dividuntur, ideo et unitas christiana dividitur, cum in utraque parte catholica inveniatur Ecclesia.» Sic ergo diffunditur per orbem terrarum Ecclesia, ut ubique seipsam in singulis agnoscat Ecclesiis: «Quae Ecclesia, ipsae Ecclesiae... Propter unitatem Ecclesiae, una Ecclesia... Propter congregationes fraternas, multae Ecclesiae» (4).

Objectiones.

75. Obj. in I^m partem. Ex ipsis probationibus elucet, non esse Ecclesiam Christi catholicam: nam per plurima secula in Europa quidem paulatim ac pedetentim progrediebatur; Asiae et Africae perexiguam tantum tenebat partem; Oceaniae et Americae nihil omnino: unde ad ultima usque secula possumus, quod Augustino objiciebat Vincentius, urgere: «Quantum ad totius mundi pertinet partes, modica pars est in compensatione totius mundi, in qua fides Christiana nominatur» (5).

(1) 2, 2, q. 1, punc. 7, q. 4. — (2) Serm. 46, de Pastor. in Ezech. — (3) De Unit. Ecclesiae, n. 33. — (4) Enarrat. in Ps. 141, 7. — (5) Ep. 93, n. XXII.

Resp. Nego suppositum. Falso namque supponitur debere Ecclesiam, qua *catholicam*, universas mundi plagas *actu*, seu praesenti occupare tempore: istud opus est; ut orbem terrarum, post missionem a Christo Apostolis traditam, pervadat evangelizando, ubique eadem ac una et sibi constans, ita ut, tandem totum obtineat. Unde respondemus quod Vincentio Augustinus: «Nec vis attendere, aut te nosse dissimulas, in quam multas jam barbaras nationes tam parvo tempore venerit Evangelium, ut nec inimici Christi dubitare jam possint, brevi tempore futurum (quod nunc multo verius auguramus) quod discipulis respondit de seculo fine quaerentibus: *«Et praedicabitur hoc Evangelium in universo orbe... et tunc veniet finis.»*

Et haec sane plane consonant iis quae Hesychio. ep., adventum Christi cupienti, et proxime futurum auguranti, scribebat ipse Augustinus (1): «Nescio tamen utrum intueri aliquid certius in hac quaestione possemus, si ulla ratione seu facultate possemus; quam illud quod in epistola priore jam posui; quando Evangelio mundus universus impleatur. Quod enim putat venerabilitas tua, jam hoc per ipsos Apostolos factum; non ita esse certis documentis probavi. Sunt enim apud nos, hoc est, in Africa, barbarae innumerabiles gentes, in quibus nondum esse praedicatum Evangelium, quotidie nobis addiscere in promptu est. Pauci tamen anni sunt, ex quo quidam eorum rarissimi atque paucissimi, qui pacati Romanis finibus adhaerent, Christiani esse coeperunt. Interioris autem, qui sub nulla sunt potestate Romana, prorsus nec religione Christiana in suorum aliquibus detinentur, nec ullo modo recte dici potest, istos ad promissionem Dei non pertinere. Non enim Romanos, sed omnes gentes Dominus semini Abrahamae, media quoque juratione, promisit: ex qua promissione jam factum est, ut nonnullae gentes, quae non tenentur ditone Romana, reciperent Evangelium et adungerentur Ecclesiae, quae fructificat et crescit in universo mundo. Adhuc enim habet quo crescat, donec fiat quod de Christo in Salomonis figura prophetatum est: *«Dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum»*... Propheta autem dicit: *«Et adorabunt eum unusquisque de loco suo, omnes insulae gentium»*... Atque ita et in insulis singulis quibusque impletur quod dictum est: *«Dominabitur a mari usque ad mare, quo unaquaeque insula cingitur; sicut in universo orbe terrae, quae tamquam omnium quoddammodo maxima est insula, quia et ipsam cingit Oceanus, ad*

(1) Ep. 199, n. 46. (Editionem sequimur Parisien. ut supra notavimus.)

»cujus littora in occidentali bus partibus Ecclesiam pervenisse jam novimus, et quocumque littorum nondum pervenit, perventura est, utique fructificando atque crescendo.»

«In quibus ergo gentibus nondum est Ecclesia, oportet ut sit; non ut omnes qui ibi fuerint credant: omnes enim gentes promissae sunt, non omnes homines omnium gentium. Non enim omnium est fides. Credit itaque omnis gens in omnibus qui electi sunt ante constitutionem mundi; in ceteris non credit, et credentes odit. Quomodo enim et illud implebitur: *«Eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.»* nisi in omnibus gentibus sint et qui oderint, et quos oderint?»

Deinde verba, ab Hesychio laudata explicat. «Apostolus dixit: *Numquid non audierunt? In omnem terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum* (1). Quamvis locutus sit praeteriti temporis verbis, tamen quod futurum fuerat dixit, non quod jam factum atque completum: sicut ipse Propheta quo usus est teste, non ait; *In omnem terram exiturus*, sed *Exiit*, inquit, *sonus eorum*; quod utique nondum factum fuerat...» Vide quoque eundem (2) de re hac disserentem.

76. Obj. in II partem.

Ecclesia universalis, qua totum est, uno supremo capite regitur, ut dictum est: è contra, Ecclesiae partes, seu *congregationes fraternae*, ut ait Augustinus supra (n. 74), praelatis haud supremis, sed subjecti uni supremo ducuntur. Ergo Ecclesia tale totum dici non potest ut partibus coalescat homogeneis, et in illis insit; seu, «quae Ecclesia, ipsae Ecclesiae,» uti loquitur Augustinus, dici nequit.

Resp. Nego *antec*. Nam particulares Ecclesiae non minus, sed aequae pendent, et quidem *immediate*, ab supremo Ecclesiae capite, quam tota ac universalis Ecclesia. Sane auctoritas Praelatorum singularum Ecclesiarum non aequae patet ac illa supremi capitis; verum cum haec illi subdita existat, nihil demit immediatae particularium Ecclesiarum subjectioni: quapropter recte dicitur: «Quae Ecclesia, ipsae Ecclesiae.»

COROLLARIUM.

77. Quaevis christiani nominis secta, vel quaelibet sectarum collectio, quae ex semetipsa, seu ex insita virtute, non fructificat ac dilatatur ad omnes gentes; vel cujus partes ubique terrarum

(1) Rom. X, 18.—(2) De Unit. Ecclesiae, n. 32: Lib. seu Ep. 140, Honorato, num. 43.

degentes non ejusdem naturae existunt, tum ad invicem, tum cum toto, alienae sunt a vera Christi Ecclesia.

Proinde, Protestantium sectae omnes toto coelo invicem discrepantes, tum in fide, tum in ea qua reguntur auctoritate, per universas in quibus degunt regiones, cum acatholicae sint, non pertinent ad Ecclesiam christianam.

Item: plura Orientalium, Afrorum, Russianorum schismata, tum quia intima virtute ad nomen Christi dilatandum, veluti rami aridi et infructuosi, in suis angulis jacentia, orbantur; tum quia invicem et cum toto discrepant, cum diversa summa capita et diversas credendi normas agnoscant; acatholica sunt et falsae christiani nominis sectae.

78. Denique notandum, pro Ecclesiae intelligenda catholicitate, quod docet Augustinus (1): «Qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, praesertim quam non audacia praesumptionis suae pepererunt, sed a seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quaerunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint; nequaquam sunt inter haereticos deputandi.» Unde constat, in haereticis et schismaticis sectis, plurimos habere Ecclesiam, veram Sp. Sancti sponsam, filios, quos ei concubinae istae, per sanctum baptisma, genuerunt.

THESIS X.

In Christi Ecclesia deficere non potest fides charitate, imo ceteris quoque S. Spiritus charismatibus, ornata.

Nota: Fidem non posse in Ecclesia deficere, sat constat ex iis quae supra statuta fuere (Thes. III.); ideo fidem charitate formatam, seu sanctitatem Ecclesiae, nec non cetera Spiritus Sancti charismata, quibus clarius effulget fides ipsa, veraque Ecclesia, indefectibilia esse, hic tuemur.

Certam ac catholicam dicimus hanc doctrinam, quam paucis ostendemus argumentis.

79. I.^a Pars prob. 1.º Concilium Vaticanum (2) docet: «Quin etiam Ecclesia per se ipsam, ob suam, nempe, eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis foecunditatem..... magnum quoddam et perpetuum est motivum credibilitatis:» jam vero *eximiam sanctitatem et inexhaustam in omnibus bonis foecundi-*

(1) Ep. 43 (162), n. 1. — (2) C. *Dei Filius*, cap. III.

tatem locum habere non posse, nisi per fidem charitate formatam, sine qua asserente Apostolo (1), foret tantum Ecclesia «*velut aes sonans, aut cymbalum tinniens,*» res est aperta.

80. 2.º Paulus (2) viris erga uxores exemplum exhibet dilectionem Christi erga Ecclesiam; mulieribus autem subjectionem Ecclesiae erga Christum, qui caput est ipsius et Salvator. Sed ejusmodi exemplum ac similitudo subsistere non potest, nisi quatenus charitas Ecclesiam indissolubiler Christo connectit: ergo charitate Ecclesia universim carere numquam potest. Quod quidem clare etiam evincunt effectus ejusmodi dilectionis Christi erga Ecclesiam, sponsam dilectam: nam «*se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit; sed nutrit et fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam.*» Atqui stare haec non possunt sine vita et splendore charitatis; ergo Ecclesia universim charitatem exuere nequit.

81. 3.º Neque Antichristi tempore, cum, scilicet, «*refrigescet charitas multorum,*» deficiet charitas in Ecclesia: nam patientur multi pro Christo, et erunt odio omnibus gentibus propter nomen ipsius; «*qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*» (3). Ergo «*Charitas, ut verbis utar Apostoli (4), numquam excidit.*» His plane consonant parabola ex *seminante* et ex *sagena* depromptae, quibus Christus Ecclesiam assimilat: in agro enim Dominico, licet semina aliqua non fructificent, alia tamen fructum trigesimum vel centesimum producunt; et Domini sagena, cum malis, colligit etiam pisces bonos, dignos aeterna vita (5).

4.º Confirmatur ex Prophetis: Oseas (6) novum praenuntians foedus, ait; Spiritum Sanctum Ecclesiam sibi in perpetuum sponsurum: «*Sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in justitia et judicio et in miserationibus; et sponsabo te mihi in fide... et dicam non populo meo, populus meus es tu.*» De qua prophetia conferas Ap. Paulum (7) et Ap. Petrum (8).

82. 5.º Hieronymus (9), illa commentans Apostoli verba, *Ecclesia subjecta est Christo*, ait: «Qui ergo peccator est, et aliqua sorde maculatus, de Ecclesia Christi (electa, nempe, et in vitam aeternam fructificante) non potest appellari, nec Christo subjectus dici.» Pariter Augustinus, super illud, *Christus pro impiis mortuus est* (10): «Ecclesia, ait, amata est foeda ne re-

(1) I.^a Cor. XIII, 1.— (2) Ephes. V.— (3) Matth. XXIV, 9-13.— (4) I.^a Cor. XIII, 8.— (5) Matth. XIII.— (6) II, 19, 20, 24.— (7) Rom. IX.— (8) I.^a, II, 10.— (9) In Ephes. V, 24.— (10) In Ps. 44.

»maneret foeda... evertit foeditatem, formavit pulchritudinem.» Tertullianus (1) cum haeticorum sectis Ecclesiam Sanctam confert et ait; «Ubi Deus non est, nec veritas ulla est. Ubi veritas nulla est, merito et talis disciplina est. At ubi Deus, ibi metus in Deum, qui est initium sapientiae. Ubi metus in Deum, ibi gravitas honesta... subjectio religiosa... Ecclesia unita, et Dei omnia.» Irenaeus docet, dilectione ubique Ecclesiam roborari (2): «Quapropter Ecclesia omni in loco, ob eam quam habet erga Deum dilectionem, multitudinem martyrum in omni tempore praemittit ad Patrem.» Praeclare Justinus M. rem confirmat in Apologia 1.^a ad Antoninum Pium: exponit religionis Christianae doctrinam, ritus, mysteria, mores, pietatem, castitatem, et adjicit: «Qui non ita vivere comperiuntur, sicut Christus docuit, certum est indicium eos non esse christianos, quamvis doctrinam Christi lingua profiteantur...; quos a vobis puniri rogamus.»

Nobis catholicis aliud suppeditat experientia argumentum; nam constanter Ecclesia Martyrum fulget coronis pro fide obeuntium, Confessorum heroicis virtutum exemplis, et ad omnem ubique terrarum sublevandam indigentiam sive corporum, sive animarum, praeclaris charitatis operibus. Et sane promisit Christus, Spiritum Sanctum in aeternum cum Ecclesia permansurum (3); deficere ergo nequeunt sanctitatis fructus (4): «*Fructus Spiritus est, charitas...*» etc.

II.^a Pars probr.

83. **Nota:** Christi Ecclesiam ab initio per Spiritus Sancti virtutem suscepisse donum miracula patranda cum aliis divinis charismatibus, seu supernis donis; quod nemo in dubium vertet, si sacris Litteris fidem, saltem historicam, adhibeat; ex quibus pariter edocemur, ejusmodi dona ad ejusdem Ecclesiae utilitatem data a Deo fuisse, id est, ad eam fundandam, propagandamque. Dicimus ergo adversus haeticos ac sectarios quoslibet: ejusmodi charismata non pro ortu tantum et primis Ecclesiae exordiis fuisse illi concessa; sed ut cum ipsa permanerent, iisdemque effulgeret et commendaretur opportuno loco et tempore: neque enim, primis illis quoque temporibus, fideles omnes hisce gratiis donabantur; vel passim iis uti concedebatur, cum illa suscepissent, sed pro opportunitate tantum.

84. Probr. 1.º Nobis catholicis praesto est Concilii Vaticani (5) doctrina, quae sic se habet. «Ut officio veram fidem amplectendi, in eaque constanter perseverandi satisfacere posse-

(1) L. de Persev. ad finem.—(2) Adv. Haeres. l. 4, c. 33.—(3) Jo. XIV, 16.—(4) Gal. V, 22.—(5) C. *Dei Filius*, c. III.

mus, Deus per Filium suum unigenitum, Ecclesiam instituit, suaeque institutionis manifestis notis instruxit, ut ea, tamquam custos et magistra verbi revelati, ab omnibus posset agnosci. Ad solam enim catholicam Ecclesiam ea pertinent omnia, quae ad evidentem fidei christianae credibilitatem tam multa et tam mira divinitus sunt disposita.» Atqui inter notas quibus Christus Ecclesiam instruxit, ut divinitus instituta eluceret, miracula ac cetera inveniuntur Sp. Sti. charismata; ergo vera Christi Ecclesia iis debet fulgere, ut ab omnibus possit cognosci. *Minor* patet ex SS. Litteris (1). «*Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint haec sequentur: in nomine meo daemonia ejicient, etc. Illi autem profecti, praedicaverunt ubique, Domino cooperante et sermonem confirmante, sequentibus signis.*» Hinc cognovit Petrus (2), fuisse electos ad Christi Ecclesiam, etiam gentiles, quia Spiritus Sanctus cum suis charismatibus in ipsos quoque effusus est; eaque ratione Judaeis in Jerosolymitano Concilio (3), persuasit, esse gentiles suscipiendos. Denique hujus rei testem habemus unanimem Christianae Ecclesiae Jerosolymis nascentis consensum: (4) «*Et nunc, Domine, respice in minas eorum, et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum Dei, in eo quod manum tuam extendas ad sanitates, et signa et prodigia fieri per nomen sancti Filii tui Jesu.*» In re adeo comperta, quid plura?

85. Probr. 2.º Apostolus Corinthios divinam edocuit in Ecclesia aconomiam circa Sp. Sancti charismata (5), ex qua doctrina intelligimus: a) Ejusmodi dona ab Spiritu Sto. dantur ad fidelium utilitatem, et ut sint corpus Christi: ergo Ecclesia cui insunt ejusmodi charismata est vera Ecclesia Christi; quae cum sit unica, ut dictum supra, nulla alia secta, iis carens donis, esse potest Christi Ecclesia. Quid prodest ergo tergiversari, haeretice et schismatice, utrum debeat Christi Ecclesia iis fulgere charismatibus, necne? De facto illis Catholica Ecclesia a Spiritu S. donatur; ideoque *Spiritui Sancto resistitis sicut patres vestri, ita et vos.* Sed novimus, quidem, infidelium, seu rationalistarum mirabilem logicen; a priori, nempe, rei possibilitatem vel exigentiam respuunt; deinde ad facta perspicua et indubitata oculos pertinaciter occludunt.

86. b) Non omnibus tribuit Sp. Sanctus sua omnia charismata; ut quemadmodum corpus nostrum non est unum membrum, sed multa, ita se habeat corpus Christi, sicque multa membra unum conficiant corpus (6). «*Omnia autem membra non eundem actum*

(1) Marc. XVI, 16, 17, 20.—(2) Act. X, 45, 46.—(3) Ibid. XV.—(4) Act. IV, 29, 30.—(5) 1.^a Cor. XII, I, 14.—(6) 1.^a Cor. V, 12.